

Staré lásky

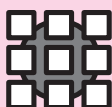
VILIAM

KLIMÁČEK

Naše poďakovanie patrí sponzorom inscenácie:

mesto Martin

CORAgeo
Geographic Information Systems

Slovenské komorné divadlo Martin
uvádza v slovenskej premiére
inscenáciu víťazného textu súťaže Dráma 2003

Staré lásky

VILIAM

KLIMÁČEK

Dramaturgia Monika Michnová

Scéna Jaroslav Valek

Kostýmy Jana Hurtigová

Hudobná spolupráca Róbert Mankovecký

Réžia Matúš Olha

Predstavenie vedie Jana Nosálová

Text sleduje Darina Mázorová

Záber zo skúšky. Úplne vpravo režisér Matúš Olha.

Hra Viliama Klimáčka *Staré lásky* zvíťazila roku 2003 v súťaži pôvodných dramatických textov *Dráma*, ktorú od roku 2000 každoročne organizuje Divadelný ústav v Bratislave v spolupráci so Slovenským komorným divadlom v Martine. Hlavnou cenou v súťaži je inscenácia víťazného textu na doskách martinského divadla. Je nám ctou uviesť *Staré lásky* v slovenskej premiére.

Premiéra 26. novembra 2004

Druhá premiéra divadelnej sezóny 2004/2005

527. premiéra Slovenského komorného divadla v Martine

Osoby a obsadenie

Veľká Eva	Eva Gašparová
Malá Eva	Lucia Jašková
Klinec	František Výrostko
Bohuš	Ján Kožuch
Ľuboško	Martin Horňák
Rišo	Marek Geišberg
Čiki	Andrej Hrnčiar

Scénu, stavbu, osvetlenie, zvuk, rekvizity, kostýmy a parochne pod vedením Petra Klaudínyho a Jaroslava Jonisa realizovali: Ján Purdiak, Róbert Plánka, Dalibor Pročka, Vladimír Kubis, Milan Páleš, Zdenek Polášek, Miroslav Kopas, Dušan Michalka, Roman Galaba, Jaroslav Daubner, Marián Frkáň, Ján Kurhajec, Mária Brachňáková, Soňa Mušáková, Marta Kalinová, Anna Paulovičová, Zuzana Jankešová a Nina Málková.

Program k inscenácii *Staré lásky*. Zostavila Monika Michnová.
Foto Ctibor Bachratý, Ivan Bílý, Matúš Olha a archív. Návrh obálky Jaroslav Valek. Grafická úprava Ivan Bílý. Reklama, marketing a propagácia Miroslav Kuželka. Vytlačil Ateliér Choma, Žilina.

V osemnástich rokoch som sa nevedel dočkať, kedy ujdem z rodnej obce. Skončil som gymnázium a prijali ma na medicínu do Bratislavy. Potreboval som byť čo najďalej z domu. A trvalo takmer ďalších tridsať rokov, kým som s radosťou napísal Staré lásky, hru o ľuďoch z rodiska a o ich láskach, na ktoré sa nezabúda.

Pri Starej Turej je jazero Dubník, kde som v detstve trávil leto za letom. Kedysi tam stála záhradná reštaurácia, ktorá bola predobrazom reštaurácie z hry. Mala pôvab, latkové boxy, vlnkový stôžiar s košom, kam ložievali moji opití kamaráti, a skoro každú sobotu tanečné zábavy na terase.

Hru som napísal s vedomím, že mnohých spolužiakov už asi neuvidím. Tak som si ich aspoň pripomenul. Myjaovskí gymnazisti, maturitný ročník 1977, boli príjemná partia. Ale ani jeden z nich by sa v hre nespoznal. Každá jedna postava je totiž zložená z viacerých živých ľudí naraz a verím, že si ich chyby obľúbite ako ja. Pretože – čím by sme boli bez vlastných chýb? – povedal neviemkto a ja mu rád na jeho postreh pripíjam.

Každá generácia by vraj mala napísať o sebe hru. Pokúsil som sa o to aj ja. Príjemnú nostalgii praje

Viliam Klimáček, ročník 1958.

„Viliam Klimáček, ročník 1958. Vyštudoval Lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave a po sedemročnej praxi na kardiochirurgickej klinike sa naplno venuje literatúre a divadlu. Spoluzakladateľ, režisér a herec divadla GUnaGU, ktoré od vzniku v roku 1985 až dodnes uviedlo 50 premiér pôvodných hier a projektov, na väčšine ktorých sa priamo podieľa. Autor troch básnických zbierok, knihy rozprávok a troch románov. Píše aj pre rozhlas a televíziu.“ Tento stručný autorov životopis sa nachádza v jeho najnovšej knihe *Desať hier* (Divadelný ústav Bratislava, 2004). Viliam Klimáček sa šesťkrát ocitol vo finále súťaže Cena Alfréda Radoka (r. 1994 získal 1. miesto za hru *Mária Sabína*) a štyrikrát vo finále súťaže *Dráma*, kde získal 1. miesto dvakrát (r. 2000 za hru *Rozkvitli sekery* a r. 2003 za *Staré lásky*, ktoré od novembra 2004 tvoria súčasť repertoáru Slovenského komorného divadla v Martine). S Viliamom Klimáčkom sme sa pred blížiacou sa premiérou porozprávali v bratislavskej kaviarni Ruža.

Opiera sa hra *Staré lásky* o Vaše spomienky?

Sú v nej zlomky spomienok, veľmi jemné ozveny mojich spolužiakov z gymnázia, s ktorými sa dodnes občas stretávame. Spomínam na tých ľudí rád a pokúšal som sa predstaviť si ich dnes. Postavy hry nie sú jednoduchou citáciou živých ľudí. Dráma nie je xerox. Každá postava je zložená možno zo siedmich reálnych ľudí. A jej priestor len vzdialene pripomína staroturianske jazero Dubník a jeho reštauráciu, ktorá je už roky zbúraná.

Ako sa Vám písalo?

V pohode. Všetky texty, ktoré chcem napísať, sa mi píšu dobre, pretože ma písanie, chvalabohu, stále baví. Mám zo *Starých lások* radosť, tému som roky nosil v hlave a konečne som ju vyslobodil. Akosi som nedokázal písať o veciach spojených s rodným mestom. Toto je prvýkrát. Ja som najprv musel odtiaľ ujsť, aby som sa po tridsiatich rokoch dokázal vrátiť.

Sám priznávate, že táto hra sa od Vašich predchádzajúcich textov pre divadlo trochu líši. V čom je iná?

Staré lásky som si pracovne pomenoval ako „čechovovskú“ drámu napísanú na konci 20. storočia; nie sú v nej divoké experimenty a šokujúce žánrové strihy, aké občas uvádzame v divadle GUnaGU. Hry s klipovou montážou deja, otvorenými koncami, časovými slučkami atď. sú pre mňa samozrejmosťou. V *Starých láskach* som sa pokúsil o tzv. well-made play, „dobro napísanú hru“, a robilo mi to radosť. Myslím si, že po štyridsiatich hrách, ktoré mám ako autor za sebou, mám právo napísať aj takýto viazaný, presne vystavaný text. Pre mňa je vlastne toto experiment. Napísať v roku 2004

hru „staremodnym“ spôsobom, s pevnou výstavbou, mi pripadá presné. To neznamena, že tak budú vyzerat aj moje ďalšie veci, ale v tom okamihu bolo pre mňa zaujímavé napísať pokojne tečúcu divadelnú hru. Tá odlišnosť je zámerná. Staré lásky som od začiatku vymýšľal s predstavou, že ak zvíťazia v súťaži Dráma, uvedú ich v martinskom divadle. Snažil som sa napísať hru pre repertoárové divadlo, kde je šanca obsadiť ju viacgeneračným súborom, ktorý v GUnaGU nemám.

O divadle GUnaGU ste povedali, že sa v ňom „šili košele priamo na telo“. Poznate martinských hercov natoľko, aby ste im mohli napísať postavy na telo?

Hru som „šil“ na martinské divadlo natoľko, ako ho poznám ako divák, aj ako dramatik; pred pár rokmi sa tu uvádzala moja hra Rozkvitli sekery. Samozrejme, nemohol som tušiť, že súťaž vyhrám, ani to, ktorí herci budú nakoniec obsadení. O to je to vzrušujúcejšie.

Je pri písaní rozdiel, keď nevíete, kto bude postavu hrať?

Je to príjemná prevencia proti stereotypu, ktorý môže nastať, keď pracujete stále s tými istými ľuďmi. Už roky nepíšem iba pre GUnaGU, písal som aj pre SND a pražské Národní divadlo. Mám rád, keď k môjmu textu pristúpi iný režisér. Iný pohľad je veľmi dôležitý, objaví všeličo v texte, čo sa tam mohlo podvedome dostať a ja to už necítim.

Niekde ste tiež povedali, že ak chce autor prežiť, musí sa vedieť „predhodiť“. Nakoľko sa to týka aj Vašej účasti v súťaži Dráma?

To sa netýka divadelných hier, ale práce pre médiá: televíziu, rozhlas... Uživiť sa na Slovensku písaním je samurajská činnosť. Musím robiť na všetky strany. Ale mám šťastie, že sa dostávam k práci, ktorá ma dokáže zaujať. Z písania románov alebo divadelných hier sa tu spisovateľ neuživí. Divadlo je mojou srdcovou záležitosťou, takže som ochotný robiť ho zadarmo alebo za málo peňazí. Ale zarobiť si na tento luxus si musím inde.

Pravidelne sa zúčastňujete súťaží pôvodných dramatických textov. Môžete porovnať českú súťaž o Cenu Alfréda Radoka, kde víťaz dostáva finančnú odmenu, so slovenskou súťažou Dráma, v ktorej je hlavnou cenou inscenovanie víťazného textu? Ktoré z ocenení je podľa Vás väčším prínosom pre autorov?

Pri Cene Alfréda Radoka ide skôr o morálne ocenenie, ten finančný obolus nie je až tak veľký. Cenu som dostal šesťkrát, ale hrali ma v Čechách len dva razy. Lenže prevziať túto prestížnu cenu, ako sa mi párkrát stalo, dokonca z rúk Václava Havla, ktorého si vážim ako človeka aj ako dramatika, je príjemná vec. Pre autora je však jednoznačne zaujímavejšie, keď je cenou inscenácia textu, ako je to v prípade slovenskej súťaže Dráma.

Súťaž pôvodných dramatických textov Dráma, v ktorej roku 2003 zvíťazil Viliam Klimáček s hrou *Staré lásky* je anonymná, čo znamená, že porota pristupuje ku každej prihlásenej divadelnej hre rovnocenne, pretože nie je ovplyvnená informáciou, kto je jej autorom. Dôležitá je iba kvalita textu. Medzi najlepšími sa tak môže ocitnúť začínajúci talentovaný autor vedľa renomovaného dramatika, ale teoreticky aj dve (tri, štyri) hry od toho istého autora. (Na Drámu priamo nadväzuje Divadelný Trojboj – inscenované čítanie najlepších textov.)

Takýto model už o niečo dlhšie funguje v Čechách pod názvom Cena Alfréda Radoka s tým rozdielom, že kým víťaz Radoka získava finančnú odmenu, hlavnou cenou v Dráme je uvedenie najlepšieho textu v martinskom Slovenskom komornom divadle. Prirodzene, pre každého dramatika (ak nie pre každého, určite pre väčšinu) je najväčšou odmenou, keď vidí inscenáciu vlastnej hry na javisku profesionálneho divadla. Potvrdil mi to aj tohtoročný víťaz Drámy Viliam Klimáček, ktorý sa však zároveň netajil tým, že hru, s ktorou sa prihlásil do súťaže, písal s vedomím, že porotcovia budú pri posudzovaní brať do úvahy aj jej „inscenovateľnosť“. Zo strany autora ide o úplne logický prístup k veci: akceptuje pravidlá hry. Neexperimentuje, ale vsádza na istotu. Pokiaľ

Eva Gašparová

ide o porotcov, možno predpokladať a dúfať, že čítajú súťažné texty s vedomím, že svojím rozhodnutím spoluvytvárajú dramaturgický plán martinského divadla. Do uvažovania obidvoch strán (súťažiacich aj poroty) sa tak vo väčšej či menšej miere vkráda celkom pochopiteľný pragmatizmus. Jednoducho povedané, vyhráva nie najlepší text (čiže ten, ktorý svojou kvalitou najviac zaujal porotcov), ale najlepší z inscenovateľných textov (aby organizátori súťaže mohli splniť, čo sľúbili). Alebo inak, použijúc konkrétny príklad: Viliam Klimáček sa pravidelne veľmi úspešne zúčastňuje súťaže o Cenu Alfréda Radoka aj súťaže Dráma; posielala však do

nich texty, ktoré sa svojou podstatou zásadne líšia: u Rado-ka je Klimáček odvážnejším autorom ako v Dráme.

Zmyslom hlavnej ceny v súťaži Dráma je motivovať autorov divadelných hier, a tým podporovať písanie pôvodnej drámy. Až kontinuita viacerých ročníkov ukáže, či sa súťaži podarilo prispieť k rozvoju úrovne slovenskej drámy a k zvyšovaniu jej konkurencieschopnosti v rámci (stre-do)európskeho kontextu. Tomu určite už dnes napomáha skutočnosť, že Divadelný ústav v Bratislave vydáva víťazné texty Drámy nielen v slovenčine, ale tiež v angličtine.

Monika Michnová

Stále si myslím, že aktivita vyhlasovateľov súťaže Dráma (Divadelný ústav Bratislava a Slovenské komorné divadlo Martin) svoj zmysel má. Za divadelné sezóny 2002/2003 a 2003/2004 bude spolu na profesionálnych javiskách (od štúdiových scén až po komorné divadlá) odpremiérováných viac ako 30 nových pôvodných textov. Ak je súťaž Dráma súčasťou prirodzene sa vyvíjajúceho záujmu divadelníkov hrať domáce novinky, je to príjemný pocit a jasný signál, že zázraky na počkanie sa nedejú. Osud novej slovenskej drámy je, zdá sa, v rukách nás všetkých, i keď trošku neprehľadne, nesystematicky, nesúťaživo, bez hlbších kritických reflexií, analýz a porovnávaní. [...]

Na fakt, že Viliam Klimáček niekoľkokrát získal Cenu Alfréda Radoka a bol víťazom aj v súťaži Dráma, sme si už akosi zvykli. Dopriala by som vám však vidieť prekvapené tváre porotcov, keď po otvorení obálky vyšlo najavo, kto je autorom Starých lások. Avantgardnému recesistovi so svojskou poetikou vlastného divadla nikto túto psychologicko-lyrickú, tzv. dobre napísanú hru nepripisoval. Príbeh o opätovnom stretnutí starých lások sa odohráva v súčasnosti, v jednotnom priestore funkcionalistickej reštaurácie, naznačujúc tak nostalgiu za časmi, keď veci a vzťahy mali svoj štýl a hodnotu, zatiaľ čo dnes... Rámcová situácia, náhodné stretnutie abiturientov v jedno sentimentálne leto, nie je nová, a ani sa tak netvári. Príbeh nechce šokovať, aj keď

v plnohodnotnej a citlivej charakterizácii prináša v našich podmienkach napríklad neobvyklú postavu homosexuála. Téma zlyhania snov o naplnení partnerských vzťahov má svoju šrámkovsko-topologickú, ak chcete, aj čechovovskú príchuť. Schopnosť autora vcítiť sa obratnými konverzačnými prostriedkami do hlbších zákutí efektne rôznorodých, vtipných a výstižných postáv tiež nie je od Karvašových čias až taká samozrejma. Autor v diskusii, mimochodom skvelej, na Trojboji (prvýkrát v bratislavskom Štúdiu 12, nie v Martine ako doteraz) s úprimnou, no predsa iróniou vyjadril túžbu „zlegalizovať svoje pokútne písanie“. Cesty do kamenných divadiel „mohou byť rozličné“, Staré lásky sú dnes nepochybne jednou z nich.

Darina Abrahámová, dramaturgička Činohry SND Bratislava a predsedníčka komisie súťaže Dráma 2003, časť z predslavu k zborníku Dráma 2002 – 2003 (Divadelný ústav Bratislava, 2004)

Aký zmysel majú umelecké súťaže? Dá sa umelecká hodnota ako nemerateľná „jednotka“ porovnávať, postaviť do určitej hierarchie? Akú majú takéto hierarchie hodnotu a prestíž? Kladiem si tieto otázky vždy,

František Vrožtko

keď som členom nejakej poroty, ale asi nikdy ma pochybnosti netrápili tak intenzívne ako pri súťaži Dráma. Je to možno paradoxné, veď žiadne umelecké súťaže nemajú takú slávnu tradíciu ako práve súťaže drámy, a možno nikdy nezískavali umelci väčšiu prestíž ako víťazi týchto súťaží v starovekom Grécku. A predsa! Je prakticky nemožné rozhodnúť, či je lepšia dobre napísaná „konverzačka“, hra rešpektujúca zákonitosti klasickej dramaturgie, alebo literárny experiment, ktorý nie je možné inscenovať „rutinne“, s ktorým by sa inscenátori museli popasovať, nájsť nielen svoj výklad, ale aj adekvátnu formu. Keď sa nad tým lepšie zamyslím, základným problémom je práve absencia túžby po takomto hľadaní v našich divadlách. Všetka česť a úcta martinskému divadlu, že stálo pri zrode tejto súťaže, bolo a je ochotné víťazný text inscenovať, dať do svojho repertoáru. Je však smutné, že ostatné repertoárové profesionálne divadlá prejavujú o súťažné texty len minimálny záujem. A takmer žiadny o texty „netradičné“, experimentálne.

Nesmierne ma teší, že sa môžem zúčastniť už druhej premiéry Viliama Klimáčka v priebehu štyroch rokov. S radosťou a uznaním som čítal hry Rozkvitli sekery a Staré lásky, obdivujem autorov talent, literárnu „zdatnosť“, ako aj schopnosť ujať sa aktuálnej témy zo súčasného života. Za príznačné však považujem, že sa na javisko dostali tieto „klasické“ texty a že o Klimáčkov dramatický experiment (Lara) naše divadlá neprejavili záujem. Obávam sa, že kým divadlá nebudú mať viac dramaturgickej „odvahy“, súťaž Dráma môže svoje poslanie plniť len čiastočne, veľmi obmedzene.

Géza Hizsnyan, divadelný kritik a nezávislý publicista,
člen komisie Drámy 2003

Viliam Klimáček je zdatný dramatik. V súťaži Dráma 2003 opäť príjemne prekvapil. Napísal hru Staré lásky, ktorá sa vymyká jeho predchádzajúcej tvorbe. Jemnú iróniu, sarkazmus, drsný jazyk, skratkový príbeh, silnú metaforu zamenil za realistický príbeh s poetickým, nežným jazykom. Je to príbeh zo súčasnosti s jemnou nostalgiou do minulosti.

Hra o generácii, ktorá žije svoje „malé príbehy“ vo vidieckom prostredí, hra o generácii, ktorá už prežila svoje lásky, sklamania, ale nevzdáva sa svojich snov.

Hra s jemnou čechovovskou atmosférou, predurčená na veľké javisko. Hra Staré lásky má všetky predpoklady zaujať a stať sa vďačným diváckym titulom.

Silvia Hroncová, riaditeľka Divadelného ústavu Bratislava,
členka komisie Drámy 2003

Staré lásky zaujali v kontexte hier, zaslaných do súťaže Dráma 2003 námetom zo súčasnosti a jeho spracovaním. V Klimáčkovom objektíve sa ocitlo malé slovenské mestečko pri jazere a niekoľko jeho typizovaných obyvateľov. Autorovi sa výberom postáv podarilo opísať príslušníkov nových sociálnych skupín, ktoré domáca dráma určená

veľkým javiskám reflektuje veľmi zriedkavo. Vydarená je najmä postava podvodníka Klinca, zhmotnený obraz frustrácie z malosti domácich pomerov. Na chválu autorovi je fakt, že svoje postavy zbytočne nepoetizuje a nepatetizuje (iba v niektorých prípadoch je jeho pohľad veľmi inšitný – vid' napríklad dialógy starnúceho homosexuála Ľuboška a jeho bývalého spolužiaka Bohuša). V dramatickej forme spája Klimáček dva odlišné postupy. Prvá polovica má ibsenovskú stavbu – v jasne štruktúrovanom príbehu riešia postavy svoje vnútorné problémy. Táto psychologicky zaťažená časť sa v poslednom dejstve premení na hru *à la théâtre* – postavy sledujú zámer autora a plnia jeho program. Vďaka štýlovej rôznorodosti a sociologickej dôslednosti je hra *Staré lásky* pre inscenátorov jasnou výzvou na javiskové prehodnotenie popkultúrnych mriežok, v ktorých v 21. storočí uviazol ne jeden Slovak.

Ján Šimko, dramaturg a nezávislý publicista,
člen komisie Drámy 2003

Nie je veľkým tajomstvom, že v našich končinách sa divák na javisku len sporadicky stretne s pôvodnou slovenskou drámou. Zatiaľ čo v západnej Európe sa súčasná dramatika radí k základným kameňom úspešnej dramaturgie divadiel, nie pre jej nespornú kvalitu, ale preto,

Martin Horňák

že si ju divák žiada, u nás sa jej inscenovanie stretáva s rezervovaným odstupom tvorcov a diváckou nedôverou. [...] Zdá sa, že táto nedôvera k slovenskej hre je neotrasiteľná. Na druhej strane však sa nám treba spýtať: Je súčasná slovenská pôvodná dráma schopná ponúknuť divákovi takú tému, za ktorou by do divadla prišiel? [...]

Na to, že sa Viliam Klimáček objavuje na popredných priečkach rôznych súťaží dramatických textov, sme si už zvykli. Keďže pravdepodobnosť, že sa nejakej súťaže zúčastní opäť, je vysoká a jeho typický spôsob komponovania dramatického textu je ľahko identifikovateľný, môžeme vždy radostne celý rok pochybovať o anonymite súťaže. V tomto ročníku Drámy však nemáme šancu. Hra *Staré lásky* sa vymyká z doterajšej Klimáčkovej tvorby. Nenájdeme v nej fetiše popkultúry, citácie a parafrázy notoricky známych literárnych a výtvarných diel, hra

neobsahuje typickú Klimáčkovu absurdnú skratku, nijaké bizarné charakterové anomálie a ironizované poetizovanie. Klimáček sa rozhodol, že napíše well-made play, dobre napísanú hru. Staré lásky ňou do istej miery sú. Dôsledné členenie hry na tri dejstvá, precízne ukončovanie rozvinutých motívov a pravidelné striedanie tematických celkov až po rafinované vygradovanie deja pred prestávkou po prvých dvoch dejstvách svedčia o formálnej erudícii tvorcu. Dobre napísanú hru však len forma nerobí. Dobre vymyslený príbeh a kvalitne načrtnuté charaktery postáv, to sú hlavné piliere, o ktoré sa opiera. A tu už Klimáček nie je dostatočne presvedčivý. Predsa len príbeh sklamaní slobodnej matky v starej láske, emigrantovi Klincovi, ktorý ju nielenže opakovane rani, ale aj podvedie s vlastnou dcérou (to všetko na pozadí neplánovaného abiturientskeho stretnutia), závažná viac červenou knižnicou než serióznym námetom pre divadelnú hru. Navyše, Klimáček sa neopiera o to, čo je preňho typické, o humor a iróniu. Kým v predošlých hrách akékoľvek sentimentalizovanie a gýč humorom vyvažuje, tu akoby sa ho bál použiť. Rozhýbať hru sa nedarí ani vedľajším postavám, hoci treba priznať, že sú napísané oveľa „rozšafnejším“ perom než tie hlavné.

Postava „navrátilca“, ktorý sa vracia naspäť z emigrácie domov, má v slovenskej dráme silnú tradíciu (Barč-Ivan: Matka, Stodola: Bačova žena). V Klimáčkovej hre sa však rozhádzané vzťahy

a rodinné mikrotragédie nemajú veľmi o čo oprieť, cez čo preniknúť na povrch a zaznieť naplno. Chýbajú plnokrvné charaktery. Klimáček totiž postavy charakterizuje nepriamo, nie ich konaním, ale opisom, viac sa sústreďuje na plynutie deja, na štruktúru ako na vykreslenie vnútorných bojov a následných prehier svojich postáv. [...]

Jozef Kolečák: Príbeh súčasnej slovenskej drámy,
Divadlo v medzičase 1-2/2004

Áno – bol som členom poroty, ktorá za víťaza vlaňajšieho ročníka Drámy určila hru *Staré lásky*. Nehanbím sa za to, že som v rámci diskusií za ňu „loboval“, ba teraz, keď som si ju po roku a mier-nych úpravách opätovne prečítal, sa celkom teším, že ju onedlho uvi-

dím na javisku, dokonca sa jej odvážim predpovedať úspešný javiskový život. Netušil som a pokiaľ sa dobre pamätám, nikto z porotcov, že jej autorom môže byť Vilo Klimáček. Veď on také hry nikdy nepísal. Také – normálne. Dokopy sa v nej veľa neudeje, formálne je bližšie k Čechovovi ako k Beckettovi, taká klasická nuda. Úroveň dialógov, schopnosť charakterizovať postavu, úspornosť, vtip, tvorba situácií, pointovanie výstupov síce prezrádzali, že v tomto prípade pôjde buď o nový, zatiaľ neobjavený talent, alebo o niekoho skúseného, ale že by to mohol byť experimentátor Klimáček? Možno vo sne...

Bol som preto chvíľu náchylný uveriť interpretácii môjho kolegu Gézu Hizsnyana, ktorý ma zápalisto presviedčal, že je to od Klimáčka len taká finta, lebo naschvál napísal „klasickú“, formálne nevzrušivú, v podstate zaprdenú hru, aby sa potom škodoradostne mohol vysmiať porote a vystaviť ju na pranier, že nie je hodna posudzovať mladé, avantgardné texty, keď dáva prednosť takej starine, lebo sama žije estetickým ideálom minulosti, ničomu nerozumie a táto hra ju definitívne demaskuje. Nech zdochne porota!

Ján Kožuch

Opatrne sme sa ho na to v rámci Trojboja opýtali. Vilo poprel akékoľvek zákerné úmysly a povedal, že podľa neho je začiatkom 21. storočia najväčšou avantgardou napísať takú normálnu, prepytujem realistickú hru, s príbehom, charaktermi, situáciami z dnešných dní, s uveriteľnou zápletkou z uveriteľného prostredia.

Verím na intuíciu. Staré lásky sa mi jednoducho páčili. A páčia sa mi aj po roku. Keď som uvažoval, prečo, hneď mi napadlo, že sme jedna generácia. Aj ja som už mal stretnutie po dvadsiatich piatich rokoch. Mám už dospelého syna. Vnímam smútok našej generácie. V šesťdesiatom ôsmom sme boli deti, v osemdesiatom deviatom sme už neboli študenti. Medzi týmito dátumami sa dokopy nič neudialo. Staré zásluhy nemáme, mladí žraloci sa z nás nestanú. Žiadni hrdinovia. Produkty reálneho socializmu. Nie je príliš na čo spomínať, iba ak na nejakú tú starú lásku.

Ktorá generácia však nepozná takéto pocity, keď sa hromadne blíži k abrahámovinám? Každá rada ukáže svoje boľačky, každá je rada, keď ju trocha pošľujú, každá by chcela, aby ju poobdivovali za to, že niekedy chcela lietať vysoko, veľmi vysoko, ba občas aj lietala, a keby

veľmi chcela, tak ešte stále... Sme vo veku, keď už vieme rozprávať, keď už máme právo poučovať, keď ale ťažko dokážeme skryť, že ešte stále snívame, iba o tom nehovoríme, aby sme sa nezosmiešnili, ak to opäť raz nevyjde. A čakáme, čakáme na zázrak. My ho už neinicujeme, nebudeme sa predsa zhadzovať, ale keby sa tak niečo stalo, keby niečo alebo niekto prišli do nášho života, keby nám ešte niekto dal šancu a dôveru, potom by sme ukázali, čo v nás je! Potom by sa všetci čudovali, obdivovali nás a klaňali sa! Ale to je len taký veľmi tichý, dobre schovaný pocit. V podstate vieme, že sa už nič nestane a snažíme sa zvyknúť si. Veď nám je vlastne dobre.

Asi takto vnímajú svoj stav Klimáčkovi dospelí hrdinovia. Mladí tomu nerozumejú, ešte o niečo zápasia a hlavne vidia, ako dopadnú, ak nič nezmenia, preto chcú v tomto svete buď vládnuť, alebo z neho uniknúť. Starí vegetujú. Keď tu zrazu – človek odinakial! Spolužiak, ktorý si nezbabral život, lebo včas emigroval. Hrdina. Frajer. Obchodník s dažďom. To je ten pevný bod! Nový začiatok! Šanca! Veď sme svoji. Máme spoločné staré lásky, spoločné spomienky, spoločnú muziku, spoločnú

pláž, akurát na ňu niekto už navozil piesok, aby sa podobala na plagát z cestovnej kancelárie a ten piesok to trochu kazí, lebo sa dostáva všade, do každého drinku a trochu škripe pod zubami, človek si musí častejšie odplúvať, ale to nič, všetko bude znovu ako za starých čias, ako za mlada, rovnaké nadšenie, rovnaké vzťahy, rovnaký pokus o lietanie, čas sa dá zastaviť, ak nie dokonca obrátiť, je také krásne byť mladým! Veď z čoho je človek živý, čo nám zostáva? Viera, nádej a láska. Kotva, srdce a kríž, zavesené na zlatej retiazke, vytetované na paži. Čo s nimi, keď ich objekt je nejasný a ich subjekt nestály? V čo veriť, v čo dúfať a koho milovať, aby sme mali konečne pokoj v srdci a ako to robiť, aby sme nezlyhali opäť my sami, ako toľkokrát predtým? Nie, to všetko je márnosť, nikdy sa nič nestane, hovorí Klimáčkova hra? Alebo predsa?

Pre to všetko som hlasoval v porote za túto hru. Navyše sa mi videlo, že je v Martine obsaditeľná, že herci ju budú s chuťou hrať a obecensťvo jej bude rozumieť. Som zvedavý, či mám ešte odhad.

Peter Kováč, bývalý dramaturg martinského divadla,
člen komisie Drámy 2003

Pripravujeme...

Jean Racine/ Ted Hughes

FAIDRA

Len málo postáv z antických mýtov vyvolalo toľko sporov ako práve Faidra – žena, ktorá zahorela vášnivou láskou k svojmu nevlastnému synovi Hippolytovi. Z antického námetu o láske zrelej ženy k mladému mužovi vychádzal aj francúzsky dramatik Jean Racine, keď v druhej polovici 17. storočia písal svoju hru Faidra. V roku 1998 vzniklo moderné spracovanie Racinovej hry, ktorého autorom je Ted Hughes (1930 – 1998), jeden z najvýznamnejších anglických básnikov a dlhoročný spolupracovník svetoznámeho režiséra Petera Brooka. Hughesovu verziu Faidry uvádza Slovenské komorné divadlo v Martine v slovenskej premiére.

Faidrin príbeh je predovšetkým o láske – tým nám je blízky aj dnes. Môžeme sa preto pýtať, ako by tento príbeh vyzeral niekedy na začiatku 21. storočia. Sú si dnes všetky lásky rovnocenné? A sú „hriešne“ myšlienky to isté ako samotný hriech? Aké podoby má dnes zakázaná láska? Týmito otázkami sa nechaj viesť tím tvorcov inscenácie Faidra na čele s holandským režisérom Janom-Willemom van den Boschom, ktorý prichádza na Slovensko po tretí raz. (Boschova inscenácia Bližšie od teba v ŠD Košice získala divadelné ocenenie DOSKA za najlepšiu inscenáciu sezóny 2001/2002 a v nasledujúcej sezóne inscenácia Bash v bratislavskom divadle Astorka nomináciu na DOSKU za najlepšiu réžiu.) Sme radi, že môžeme prezradiť, že v role Faidry sa po materskej dovolenke opäť predstaví Jana Olhová. Premiéru pripravujeme na koniec januára.